

در استقبال از بحران

در نگاهی به تحولات جاری کشور بسیاری از داده‌ها و نشانه‌ها از بحرانی اساسی حکایت دارد؛ چه در عرصه اقتصاد و مناسبات اجتماعی و چه در زمینه سیاست داخلی و روابط خارجی ایران. ولی با این حال و به‌رغم تمام جزئیات فراوانی که بر این دورنمای نه چندان روشن می‌توان اضافه کرد، وضعیت ایران را به هیچ‌وجه نمی‌توان بحرانی تلقی کرد. ایران برای پشت سر گذاشتن دشواری‌هایش هیچ‌گاه همانند اینک آماده و مستعد نبوده است. خواست اصلاح و دگرگونی یعنی خواست پشت سر گذاشتن دوره‌ای از زوال و انحطاط که ایران را در تقابل با شرایط متغیر جهان پیرامون خود در وضعیت شکننده‌ای قرار داده بیش از یکصد سال است که مردم این سرزمین را به تلاش و تکاپو واداشته و بسیاری از تحولات این دوره را نیز شکل داده است. ولی در تمامی این ادوار و احتمالاً به استثنای یک دوره کوتاه و گذرا در آستانه طرح و پیشبرد اندیشه مشروطه، این تلاش و تکاپو با میزان قابل ملاحظه‌ای از خطر کردن - دل به دریا سپردن و هر چه یادآباد - توأم بوده است؛ به عبارت دیگر جز سر ریزی حساب انبوهی از مطالبات سیاسی و اجتماعی راهی برجای نبود. چیرگی بر استبداد محمدعلی‌شاهی، در

به تحلیل موقعیت روحانیت از برخورد با تناقضات و مشکلات عملی و حقوقی در پی کسب قدرت می‌پردازد، و آن‌گاه به بررسی جوانب مسئله اصلاح‌طلبی و موقعیت و امکانات و موانع بالقوه چپ نواندیش دینی. پس از آن مقاله نورمالگر موروتزی، استاد فلسفه سیاسی در دانشگاه ایلینویز شیکاگو تحت عنوان "عرصه زنان/ عرصه سینما: بازنمایی عرصه خصوصی و عمومی در فیلم‌های ایرانی" است. موروتزی در این مقاله با بررسی چهار فیلم ایرانی برخورد فیلمسازان را با مسئله حجاب در عرصه خصوصی و چگونگی نمایش آن بر پرده سینما بررسی کرده است و به جوانب تناقضی می‌پردازد که کاربرد حجاب در سینما در ذهن بیننده ایجاد می‌کند، یعنی این معضل فیلم‌های ایرانی که زنان حتی در عرصه‌های خصوصی‌ای که در فیلم نمایش داده می‌شود نیز مجبیه‌اند.

مجموعه مقالات و مصاحبه‌های این شماره مریب با سنجیدگی و انسجام در خور توجه انتخاب شده‌اند و خواننده، خصوصاً خواننده غربی ناآشنا با اوضاع و تحولات جاری در ایران، را به درستی و سلامت رهنمون می‌شود.

این شماره مریب را مجله‌السمیر لبنان هم به زبان عربی در دست دارد.

رک

نهایت به قیمت سلطه نیروهای بیگانه بر بخش‌های وسیعی از کشور تمام شد و تداوم نابسامانی‌های حاصل نیز کار را بدانجا رساند که ایران پریشان و از رمق افتاده تن به استبداد پهلوی سپرد. دوره‌های بعدی این تلاش و تکاپو، چه نهضت ملی شدن نفت که قرار بود محمل یک دگرگونی مهم سیاسی گردد و چه حرکت گسترده‌ای که چندی بعد و در پی ناکامی این تلاش به سرنگونی نظام پهلوی منجر شد نیز به لحاظ لرزه مهم و درعین حال پرمخاطره‌ای که بر تمامی ارکان جامعه وارد ساخت کم از آن تجربه نخست نداشت. تلاش و تکاپویی که بیش از یکصد سال است در پشت سر گذاشتن گذشته و در استقبال از آینده جریان دارد؛ تلاش و تکاپویی که بارها کند و سرکوب شده ولی هیچ‌گاه از تک و تا نیفتاده است و هنوز هم به قوت خود باقی است.

ویژگی دور جدید آن که با پیروزی محمد خاتمی در انتخابات ریاست جمهوری

و انتخابات دوره ششم مجلس شتاب خاصی یافت و همچنین وجه متمایز آن با بسیاری از دیگر ادوار پیشین این روند در آن است که این بار این تلاش، تلاشی است فوق‌العاده متأمل، مآل‌اندیش و سنجیده؛ مقید به قانون و دل‌نگران جوانب مختلف کار و از ناچاری و استیصال‌ی که در بسیاری از ادوار پیشین بر این تلاش و تکاپو سنگینی می‌کرد نشان قابل توجهی مشاهده نمی‌شود.

این تأمل و سنجیدگی را بیش از هر جای دیگر در فضای مطبوعاتی ایران معاصر می‌توان ملاحظه کرد؛ فضایی به کلی متفاوت از دوره‌های قبلی آزادی نسبی مطبوعات که در آن معیار اقبال عمومی بیشتر به جنبه‌های تند و جدلی نشریات بستگی داشت تا تأمل و مذاقه مستتر در آن‌ها. فضایی که اینک تداوم آن در معرض مخاطره قرار گرفته است.

تکاپوی اصلاح‌گرایانه جدیدی که در ایران به حرکت آمده از داده‌ها و نشانه‌های حاکی از بحران جاری هم در عرصه اقتصاد و مناسبات اجتماعی و هم در زمینه سیاست داخلی و روابط خارجی... کشور به خوبی آگاه است ولی چون در درجه اول از امکان طرح و بحث آن‌ها - یعنی شناسایی موضوع - برخوردار است و در درجه بعد نیز به توانایی خود در حل و فصل‌شان اطمینان دارد، این داده‌ها و نشانه‌ها را به رغم تمامی ابعاد

نگران کننده‌ای که دارند خود بحران تلقی نمی‌کند.

در چنین وضعیتی از بحران سخن گفتن و به اعمال روش‌هایی روی آوردن که معمولاً در صورت پیش‌آمد یک وضعیت بحرانی، لزوم یا عدم لزوم اتخاذ آن‌ها موضوعیت می‌یابد، چیزی نیست جز یک برآورد نادرست از وضعیت کنونی کشور و به هرز دادن فرصت استثنایی و نادری که ایران پس از سال‌ها تلاش و تلاطم برای پشت سر گذاشتن انبوهی از معضلات خود به دست آورده است.

اگر تفاوت‌های اساسی این دور از تلاش‌های اصلاح‌طلبانه ایرانیان را با دیگر تلاش‌های مشابه آنان در ادوار پیشین نادیده انگاریم، اگر فراغ بال نسبی حاصل از سنگینی نکردن استیصال و ناچاری مألوف را مغتنم ندانیم، اگر با تحدید آزادی بیان و مشارکت سیاسی این امید و اطمینان گران‌بها به توانایی رویارویی با معضلات و امکان حل و فصل آن‌ها را از ملت سلب کنیم، آن‌گاه به وقت رویارویی با یک بحران واقعی که دقیقاً به دلیل اتخاذ چنین روش‌هایی بروزشان اجتناب‌پذیر خواهند بود چه خواهیم کرد؟

ک.ب